

Stichting IJsselacademie

Jaarverslag 2015

VERANDERENDE OMGEVING VOOR DE IJSSELACADEMIE

‘Spannend is het wel en het zal zeker betekenen dat de IJsselacademie ook in 2015 nog niet in rustig vaarwater komt. De organisatorische veranderingen zetten zich door en in samenwerking met onze partners zullen we hier zo goed mogelijk op inspelen’. Zo lezen we in het verslag van de IJsselacademie over het jaar 2014. Deze woorden zijn uitgekomen. Het jaar 2015 is geen makkelijk jaar voor de IJsselacademie geweest. Wel een jaar waar er ondanks de moeilijke omstandigheden met veel inzet en creativiteit is gewerkt aan de missie van de IJsselacademie. Iets dat natuurlijk ook van ons verwacht mag worden.

Terugkijkend op het jaar 2015 kunnen we stellen dat de verhuizing van de IJsselacademie goed heeft uitgewerkt. De medewerkers hebben inmiddels een goede werkplek in het gebouw van het Historisch Centrum Overijssel in Zwolle gekregen. Helaas moesten we afscheid nemen van onze medewerkers Hetty Feijth en Jook van Zeeland. Hetty was voor velen hét gezicht en de stem van de Academie bij een bezoek aan het Pesthuis, bij het plaatsen van een bestelling of bij een telefonisch contact. Zij deed dat met karakteristieke nuchtere en praktische inslag, die zo goed bij de Academie paste. Jook heeft als communicatiemedewerker belangrijk bijgedragen aan de vergroting van de naamsbekendheid van de IJsselacademie en het beeld van onze organisatie voor de buitenwereld professioneel vormgegeven. Zij deed dat met bevologenheid, grote attentie en zorgvuldigheid via onze site, mediaberichten en bij de vele publieksactiviteiten. We bedanken Hetty en Jook voor hun jarenlange en buitengewone inzet. Begin 2015 nam Bert de Vries, toenmalig directeur HCO, ook het directeurschap van de IJsselacademie op zich. Samen met andere samenwerkingspartners in de provincie is er hard gewerkt aan de verschillende programma’s. In dit jaarverslag geven we een inkijkje in de daarvoor verrichte werkzaamheden. Uit dit jaarverslag zal blijken dat er in opdracht van de provincie Overijssel en diverse gemeenten veel tot stand is gekomen op het gebied van streekcultuur en streektaal. Ook waren er weer diverse publicaties, waaronder het fraaie boek ‘Uit rivier en zee geboren’ over het Kampereiland.

Het (financiële) vaarwater van de IJsselacademie bleef in 2015 onverminderd onrustig. In november 2015 vertrok directeur Bert de Vries naar Stadsarchief Amsterdam. Zijn plek is inmiddels ingenomen door Arie Slob, de nieuwe directeur van het HCO. Financieel is de positie van de IJsselacademie kwetsbaar. De omvang van de financiële bijdragen van gemeenten dat de IJsselacademie steunt loopt gestaag terug. Vaak het gevolg van bezuinigingsrondes in een aantal gemeenten. Ook het aantal donateurs kent een neerwaartse lijn. Mede door vergrijzing van ons donateursbestand. Dit heeft onze aandacht.

De provincie Overijssel is op dit moment bezig met het formuleren van nieuw cultuurbeleid. Streekcultuur en streektaal zijn voor de provincie nog steeds belangrijke onderwerpen. Dat zijn juist de onderwerpen waarbij de IJsselacademie veel te bieden heeft. Ons streven is erop gericht om met de provincie Overijssel goede afspraken te maken voor de komende jaren. Belangrijk voor de IJsselacademie om in rustiger vaarwater te komen, maar vooral ook om onze jarenlang opgebouwde expertise rond streektaal en streekcultuur ook voor de toekomst te kunnen behouden en in te zetten. Op die manier kunnen we met historische verenigingen en andere organisaties ons in blijven zetten voor de geweldige cultuurhistorie van de provincie Overijssel. Het jaar 2016 zal in zekere zin het jaar van de waarheid worden. Gaat het ons lukken een steviger vloer onder het werk van de IJsselacademie te leggen of niet? Het spreekt voor zich dat we alles op alles zetten om het eerste te bereiken. We hopen en rekenen daarbij op uw steun.

Martin Knol
voorzitter

Arie Slob
directeur

1. GEGEVENS OVER IJSSELACADEMIE

1.1. SAMENSTELLING BESTUUR OP 31 DECEMBER 2015

M. KNOL, VOORZITTER
IR. DRS. G.J. BOLKS
IR. P.R. BOS
DRS. F.R.M. NABER
MW. DRS. K.A.H. WESTERDIJK

1.2 MEDEWERKERS IN DIENST VAN DE STICHTING

A. BARTELD, STREEKTAALCONSULENT
DR. PH.C.G.M. BLOEMHOFF-DE BRUIJN, PROJECTLEIDER STREEKTAAL
MW. H. FEIJTH, ADMINISTRATIE (TOT 1 AUGUSTUS)
DRS. E. VAN DER HORST, CONSULENT GESCHIEDENIS
P.J. KUMMER, BUREAUDEACTEUR
M. VAN DER LINDE MA, PROJECTMEDEWERKER GESCHIEDENIS
DRS. JS. MOOIJWEER, DIRECTEUR (TOT 1 APRIL), ONDERZOEKSLEIDER (VANAF 1 APRIL)
B.L. TJAARDA MA, FINANCIEEL MEDEWERKER (VANAF 1 SEPTEMBER TOT 31 DECEMBER)
DRS. B. DE VRIES MA, DIRECTEUR (VANAF 1 APRIL TOT 1 NOVEMBER)
DRS. P.J. VAN ZEELAND, PUBLIC RELATIONS/COMMUNICATIE (TOT 1 JULI)

1.3 VRIJWILLIGERS

Mw. G. Bartelds-Martens, inventarisatie streektal-literatuur (parttime)
J. van Dyk-Leene, redactieassistent (parttime)
mw. L. Franken, invoerkracht WOD (tot 1 oktober)
mw. S. van Heck, invoerkracht WOD (tot 1 oktober)
mw. F.J. Rose, zoutgeldkohier (parttime)
mw. drs. M. van Velzen-Barendsen, onderzoeker, redacteur (parttime)
mw. K. de Weerd, MA, redactionele ondersteuning sectie geschiedenis (parttime)
M. van Wijngaarden, MA, transcriptie werkzaamheden (parttime)

2. PROVINCIAAL PROGRAMMA STREEKTAAL EN STREEKCULTUUR I

Uitvoerenden: IJsselacademie, Historisch Centrum Overijssel en TwentseWelle

2.1. STREEKTALLEN IN OVERIJSEL

2.1.1. WOORDENBOEK VAN DE OVERIJSELSE DIALECTEN (WOD)

Digitaal woordenboek

Het Woordenboek van de Overijsselse Dialecten legt de woordenschat vast van de dialecten van Twente, Salland, het Land van Vollenhove en een aantal plaatsen in aangrenzend Duits gebied. Het werd vanaf de start in 1998 het GOS-project genoemd: Grensoverschrijdende Streektalen, en werd uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de Stichting GOS, waarin de IJsselacademie en TwentseWelle vertegenwoordigd waren. Door stopzetting van de

provinciale subsidie aan het GOS hebben wij het binnen de programmasubsidie opgenomen om het te kunnen afmaken. Het GOS is inmiddels opgeheven.

Vanaf 2010 is eraan gewerkt de dialectgegevens via internet raadpleegbaar te maken. Hiervoor is een website met een gebruiksvriendelijk zoekscherm gemaakt, wat nog niet kon worden opengesteld omdat er nog veel materiaal uit de database moest worden geredigeerd. In 2014 is besloten om de database via Open Atlantis te gaan ontsluiten, omdat het HCO – waar de IJsselacademie in dat jaar onderdak vond - ook met dat systeem werkt. Intussen ging het invoeren van de antwoorden van de vragenlijsten door de vrijwilligers gewoon door. Eind september 2015 waren alle antwoorden op alle vragenlijsten ingevoerd. Het redigeren van die antwoorden zal nog geruime tijd vergen, maar eind 2015 zijn belangrijke stappen gezet op weg naar aan de ontsluiting van de database in OpenAtlantis. Het openstellen van het nieuwe zoekscherm, bereikbaar via Mijnstadmijndorp/Onderzoekoverijssel en via www.detaalvanoverijssel.nl zal in de eerste helft van 2016 worden gerealiseerd.

2.1.2. DE TAAL VAN OVERIJSEL (DTVO)

De website bestaat uit drie componenten:

1. het cursusdeel: hier worden actuele streektaal cursussen aangeboden, en kunnen de cursisten het cursusmateriaal downloaden.
Dit jaar is naast de bestaande ook een nieuwe kortlopende cursus aangeboden, vooral gericht op lezen, schrijven en spreken van de streektaal.
2. het geografische deel: de kaart van Overijssel. Men klikt op een plaats en vindt:
 - informatie over de taal van die plaats
 - gesproken woord
 - verhalen/gedichten
 - en sinds dit jaar: informatie over de streektaalauteurs uit de betreffende plaats
Het afgelopen jaar is met name gewerkt aan het inventariseren van streektaalliteratuur en het verzamelen van gegevens over streektaalauteurs. Ook via de HCO-site Mijnstadmijndorp zal deze informatie toegankelijk worden gemaakt.
 - In 2015 is gestart met het maken van recente audio opnames van gesproken woord in diverse regio's binnen de provincie. Deze opnames worden in 2016 op de website geplaatst.
3. het woordenboekdeel: nog steeds is het betreffende rode tabblad afgeplakt, maar begin 2016 zal via dit tabblad de woordenboekdatabase toegankelijk worden gemaakt.

Cursussen in 2015

In het voorjaar van 2015 werd in het ROC van Twente in Hengelo de cursus **Twentse taal en cultuur** gegeven. Het aantal deelnemers was 11. De projectleider streektaal verzorgde een avond over de taalvariatie in het Twents en grammatica.

In Steenwijk is in samenwerking met de VUSO en de Historische Vereniging Steenwijk en omstreken in februari en maart een korte vervolgcursus gehouden: **Lezen, schrijven en praoten in 't Steenwieks**, waarvoor 11 cursisten zich hadden ingeschreven.

De vervolgcursus in Kampen die gepland was voor 2015 werd uitgesteld wegens ziekte van een van de docenten.

In Zwolle werd de **taal- en cultuurcursus** van 2014-2015 besloten met het Zwols dictee op

26 maart. Het was de 15de editie van dit succesvol evenement, dat inmiddels voor de vierde keer in samenwerking met het HCO en in het gebouw van het HCO werd gehouden. Ditmaal voor het eerst in samenwerking met de nieuwe sponsor; Stichting Abracadabra en met steun van de Rabobank Zwolle. Nadien werd besloten om voor het seizoen 2015-2016 een andere opzet van de cursus te kiezen. Eind 2015 is deze nieuwe cursus ontwikkeld om begin 2016 van start te gaan.

Streektaal in de zorg

De IJsselacademie heeft in 2015 een tiental gastlessen verzorgd op het Deltion College in Zwolle over het gebruik van streektaal in zorgsituaties en over regionale cultuur en tradities. Deze lessen worden gegeven aan mbo-leerlingen Verpleging & Verzorging (diverse niveaus). De bedoeling is dat deze samenwerking met het Deltion wordt gecontinueerd in 2016.

Lezingen streektaal

Binnen de cursus **Leer mij Salland kennen** was dit jaar ook weer aandacht voor het Sallands. De projectleider streektaal vertelde op 13 april over de herkomst en de taalvariatie binnen het Sallandse gebied.

Digitaal literair tijdschrift

De streektaalconsulent van de IJsselacademie is betrokken bij het digitaal literair tijdschrift van de SkrieversBond Overijssel. Het tijdschrift is getiteld *Van over de Iessel*. Doel is de Overijsselse streektaalschrijvers meer publicatiemogelijkheden te bieden. Inmiddels zijn er drieëntwintig edities verschenen op www.vanoverdeijssel.nl.

2.1.3. DE MOBIELE TAALKAMER

In Museum TwentseWelle is de Taalkamer te vinden met allerlei audio- én audiovisueel materiaal op het gebied van de Twentse en Nedersaksische streektaal. Het is de enige Taalkamer in Nederland.

De drie partners TwentseWelle, HCO en IJsselacademie willen een mobiele versie van deze Taalkamer realiseren, zodat het Overijsselse publiek kennis kan nemen van de vele varianten van het Nedersaksisch binnen de provincie. De mobiele Taalkamer zal een onderdeel worden van de reizende expositie **Een stille revolutie/Plattelandscultuur**. Er heeft een aantal keren overleg over de inhoud van de taalkamer plaatsgevonden. In ieder geval zullen delen van de interviews met dialectsprekers te zien zijn die in het kader van het project Plattelandscultuur op film zijn opgenomen. Daar worden interviews met jongeren en bekende artiesten aan toegevoegd. Hen zal worden gevraagd hoe zij tegenover de streektaal staan en wat ze ermee doen. De diversiteit in woordenschat zal worden getoond aan de hand van de filmpjes, en zo mogelijk ook aan de hand van verhalen en gedichten.

2.2. PLATTELANDSCULTUUR / BOEREN IN OVERIJSEL

Boeren in Overijssel

Een belangrijk speerpunt van de IJsselacademie is het project Boeren in Overijssel, een samenwerkingsproject met het Historisch Centrum Overijssel en Museum TwentseWelle. In 2015 is het inhoudelijk deel van dit onderzoek naar de naoorlogse veranderingen op het Overijsselse platteland afgerond. We hebben ruim zestig boeren en boerinnen, plus andere

vertegenwoordigers uit de agrarische sector, geïnterviewd. Daarnaast hebben we een duizendtal historische foto's uit hun privécollecties gescand en foto's en filmopnames van de mensen zelf gemaakt. De informatie wordt op MijnStadMijnDorp ontsloten via boereninoverijssel.nl. In het najaar van 2016 verschijnt er een boek waarin de veranderingen op het platteland vanuit de persoonlijke levensverhalen beschreven worden. Ook zal er een reizende tentoonstelling en lezingencyclus op touw gezet worden. We zijn bijzonder opgetogen over de resultaten van dit project en verwachten er het komende jaar veel publiciteit mee te trekken.

Uit rivier en zee geboren. Honderd erven op het Kampereiland 1364-2014

Gelieerd aan het programmadeel Plattelandscultuur werd de bewerking en bundeling van een artikelenreeks over de 100 oudste erven op het Kampereiland uitgevoerd. Op 2 december kreeg dit project in Museumboerderij Erf 29 op het Kampereiland zijn feestelijke afsluiting met de uitreiking van het boek *Uit rivier en zee geboren. Honderd erven op het Kampereiland 1364-2014* aan de burgemeester van Kampen, Bort Koelwijn. In het boek zijn de artikelen samengebracht die door oud-pachter Geuje van der Linde van 1988 tot 2013 werden gepubliceerd in het kwartaalblad *Erfnummer* van de Stichting Kampereiland. Vanuit het gebied was meermaals de wens uitgesproken om deze artikelen tezamen in boekvorm te laten uitkomen om zodoende voor een breder publiek toegankelijk te maken. Met deze uitgave is aan die wens voldaan. De artikelen werden bij de bundeling niet alleen maar overgenomen; ze zijn geactualiseerd en uitgebreid. Uniek zijn de eigentijdse opnames van nagenoeg alle erven die tegelijk de huidige pachters portretteren. Vooral door de vastlegging van informatie die uit de monden van Kampereilanders zelf werd opgetekend draagt het boek belangrijk bij aan vergroting van de kennis van dit bijzondere gebied. Tegelijk versterkt het boek de bewustwording van de eigen geschiedenis bij de bewoners. Met het een en het ander krijgt de identiteit van dit deel van de IJsseldelta een belangrijke impuls. De uitgave, onze 242ste, is ook in ander opzicht memorabel: ze markeert het einde van de IJsselacademie als zelfstandig uitgever.

3. PROVINCIAAL PROGRAMMA STREEKTAAL EN STREEKCULTUUR II

Uitvoerenden: IJsselacademie en Historisch Centrum Overijssel

3.1. TOEKOMST VOOR TRADITIES

Levend erfgoed 2

Dit programmaonderdeel is voortgevloeid uit het succesvolle project Levend erfgoed in Overijssel. Tradities staan in de belangstelling. Sinds Nederland de Unesco-conventie voor immaterieel erfgoed heeft ondertekend, krijgt dit beleidsveld een steeds volwaardiger plek binnen het erfgoeddomein. Mede dankzij bemiddeling van de IJsselacademie hebben diverse erfgoedgemeenschappen in Overijssel zich aangemeld voor de nationale inventaris van immaterieel erfgoed, zoals de Poaskerels in Ootmarsum, de Pinksterbruidjes in Borne en de Schutterij in Diepenheim. De IJsselacademie onderhoudt met diverse partijen contact om na te gaan hoe hun traditie een breder publiek zou kunnen aanspreken en voor de toekomst bewaard blijft. Uiteindelijk moeten de beoefenaars zelf hun enthousiasme overdragen, maar het helpt wel om te realiseren dat tradities minder statisch zijn dan vaak gedacht en wel degelijk voor verandering vatbaar.

De IJsselacademie vervult een steunfunctie voor tradities in Overijssel, die enerzijds vorm krijgt door het adviseren en helpen van erfgoedgemeenschappen bij het aanmelden van een traditie voor de Nationale Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed, en anderzijds door de

kennis omtrent oorsprong, verspreiding en ontwikkeling van tradities te vergroten. Bewustwording gaat immers vooraf aan het levend houden en doorgeven van een traditie. Om achtergrondinformatie bij tradities te kunnen geven, voert de Academie onderzoek uit in vooroorlogse Overijsselse tijdschriften en jaarboeken, zoals vooral *Eigen Erf. Geïllustreerd Familieweekblad voor Overijssel en Drente*. Het is de bedoeling om de resultaten van het onderzoek aan het publiek beschikbaar laten komen via onze site *traditiesinoverijssel.nl*. Het onderzoek is inmiddels gestart.

Gezel gezocht

Om traditionele ambachten van hun oubollig imago te ontdoen en veilig te stellen voor de toekomst, heeft de IJsselacademie het project Gezel gezocht opgezet (in de praktijk omgedoopt tot Ambachtelijk hip!). In de regio Salland hebben we acht cursussen georganiseerd waarbij ambachtlieden samen met kunstenaars aan de slag gingen om een nieuwe generatie vaklieden op te leiden. Ambachtelijke technieken en creatieve toepassingen gingen daarbij hand in hand. De cursussen waren een doorslaand succes. Niet alleen de circa honderd deelnemers waren enthousiast over de mogelijkheden van dit streekeigen handwerk, maar ook de ambachtlieden en kunstenaars inspireerden elkaar volop. Tradities kun je nu eenmaal het beste bewaren door ze te vernieuwen. De ontwikkelde producten zijn tijdens diverse exposities in onder meer leegstaande winkelpanden aan het brede publiek getoond. Bovendien zijn op diverse festivals en kunstroutes in Salland demonstraties gegeven. De ambachten werden hierbij in een eigentijds kunstzinnig decor geplaatst en bezoekers konden zelf ervaren hoe het is om een ambacht te beoefenen.

Verhalend landschap

Bij nogal wat plaatsen of elementen in het landschap hoort een verhaal of past een naam. Oude en wezenlijke informatie over de omgeving, over de mensen die er werkten en woonden, en die vooral iets vertelt over de onderlinge samenhang en hun verbondenheid, ligt erin besloten en bevroren. Zo reiken veldnamen ons een schat aan kennis aan, leggen verbanden die we uit het oog waren verloren en bieden inspiratie voor de toekomst. Hoe kunnen we bereiken dat veldnamen op de kaart blijven staan, hoe krijgen ze een tweede leven?

In Overijssel is vanaf 1974 veel aan veldnamen- en ervenonderzoek gedaan. In sommige gevallen is het gekomen tot de uitgave van een veldnamenboek(je) voor het onderzochte gebied. In andere gevallen is het materiaal ongebruikt en onverwerkt blijven liggen. En in nog weer andere gevallen zijn onderzoek en uitgaven gedaan door particulieren of historische verenigingen. Een overzicht van wat er aan veldnamen- en ervenonderzoek is uitgevoerd en gepubliceerd ontbreekt.

Daarom is bij de Academie een onderzoek gestart naar wat aan veldnamen-, erven- en huizenonderzoek is gedaan. Doel van de inventarisatie is het realiseren van één digitale gegevensbank voor veldnamen met een digitaal-topografische weergave op kaart. Met veldnamen bedoelen we dan alle elementen in het landschap met een naam, dus ook wegen, water, boerderijen enzovoort. De veldnamenbank zal aan bezoekers de mogelijkheid bieden zelf veldnamen toe te voegen. Het programma moet derhalve voldoen aan gebruiksgemak en doorzoekbaarheid op naam en ligging van de namen.

In 2014 is een begin gemaakt met het oriënterende onderzoek naar 1. het bestaande materiaal dat in aanmerking komt voor opname in de gegevensbank en 2. naar soortgelijke initiatieven die zijn of worden ontplooid om een digitale gegevensbank van namen en verhalen op te zetten, gekoppeld aan hun geografische locatie. Dit onderzoek is in 2015 voortgezet en zal in 2016 afsluiten met het opstellen van een overzicht van uitgevoerd veldnamenonderzoek, vergezeld van een voorstel voor het realiseren van een interactieve veldnamenkaart voor

Overijssel. Het draagvlak voor dit project zal worden onderzocht door het polsen van de belangstelling van de historische verenigingen.

3.2. SPILFUNCTIE

3.2.1. STEUNFUNCTIE

Advies

Er werden regelmatig vragen beantwoord over de streektaal en over streektaalwoorden, streekcultuur en geschiedenis.

De IJsselacademie was ook dit jaar weer betrokken bij het samenstellen van de Overijsselse Spreukenkalender. Dat was voor het laatst: de uitgever heeft besloten dat editie 2016 de laatste moet zijn.

Voor een literaire wedstrijd die georganiseerd werd door de Gællemuniger Taelkrink, hebben IJsselacademiemedewerkers Gees Bartels, Daan Brandenburg en Philomène Bloemhoff de jury gevormd. Het juryrapport werd voorgelezen tijdens het *Veurlezen op zolder*, op 13 maart in Genemuiden.

Externe Contacten

Structurele contacten waren er met TwentseWelle (TW) in Enschede, Oudheidkamer Twente, het Erfgoedcentrum Achterhoek Liemers in Doetinchem, de Stellingwarver Schrieversronte in Oldeberkoop, het Gemeentearchief Kampen (GaK), SNS Historisch Centrum (Frans Walkate Archief), Stadsarchief en Athenaeumbibliotheek (SAB) in Deventer, Stichting Plattelandscultuur Overijssel, Het Oversticht in Zwolle, de Rijnbrink Groep in Nijverdal, de gemeente Hardenberg, het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed (VIE) in Utrecht/nu Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed in Culemborg, de Rijksuniversiteit Groningen (RuG), Huus van de Taol in Beilen, het Meertens Instituut in Amsterdam, Stichting Nederlandse Dialecten, Huis van de Groninger Cultuur, Gelders Erfgoed in Arnhem, Stichting Nederlandse Dialecten en de Vereniging tot beoefening van Overijsselsch Regt en geschiedenis (VORG).

Om in de regio de contacten binnen de erfgoedsector te verstevigen, tot afstemming van taken en tot samenwerking in projecten te komen is er incidenteel of periodiek contact met lokale, regionale en provinciale erfgoedinstellingen.

Onderzoek en manuscripten

In 2015 werd het manuscript *Het dialect van Hasselt* van dr. J.J. Spa geredigeerd, het zevende deel van de grammaticareeks. Het is de bedoeling dit boek begin 2016 verschijnt.

In 2014 werd een plan geschreven voor een taalonderzoek onder jongeren in het werkgebied van de IJsselacademie, onder de titel: *De taal van nu en later? Een verkennend onderzoek naar het gebruik van de streektaal door jongeren in Overijssel*.

Doel van dit onderzoek is te achterhalen wie de jongeren zijn die de streektaal nog actief gebruiken, in welke domeinen ze dat doen en hoe hun attitude is ten aanzien van de streektaal. Verder liggend doel: beleidsontwikkeling voor de streektaal in Overijssel.

Het onderzoeksplan werd neergelegd bij de Wetenschapswinkel van de RUG.

In het tweede semester van het studiejaar 2014-2015 is masterstudent Multilingualism Daan Brandenburg met deze onderzoeksvraag aan de slag gegaan. Hij onderzocht de houding van

jongeren uit Steenwijk tussen 12 en 18 jaar ten opzichte van de streektaal. Tegelijkertijd deed hij een stage bij de IJsselacademie.

In juni studeerde hij af op de scriptie *Steenwijk: Folk Perception and Regional Language of the Youth*. De scriptie is te downloaden via de onderzoekssite van de RUG.

Voor een publicatie over een 18de-eeuws boekje met gedichtjes in de streektaal bij afbeeldingen van steden in Overijssel, werden door de projectleider streektaal de taalvarianten van de verschillende gedichtjes bestudeerd en in een artikel beschreven: “De Gezichten van de steden van Overijssel. Over de taal van de rijmen”. De publicatie verschijnt in 2016 in de *Overijsselse Historische Bijdragen*.

Aan het eind van het jaar werd een begin gemaakt met de redactie van de *Herinneringen van Hendrik Schoemaker*, een markante Nieuwleusiger, inmiddels op hoge leeftijd. Joke Bos van de Historische Vereniging interviewde hem in de streektaal en werkte de interviews uit. De IJsselacademie werd gevraagd om de projectleiding te nemen voor een eventuele uitgave ervan. In december vond een eerste gesprek plaats in Nieuwleusen en is een werkplan gemaakt. Ook IJA-vrijwilliger en lid van de Historische Vereniging Gees Bartels werkt mee aan dit project.

Nu de zelfstandige uitgeeffunctie van de IJsselacademie is beëindigd, is voor een aantal manuscripten besloten niet tot publicatie over te gaan. Dit betreft: het manuscript van G. Sizoo over de geschiedenis van de gemeentelijke herindeling van Deventer (inmiddels als boek verschenen onder de titel *Stad en land in nieuw verband. Grensgeschillen in het ommeland van Deventer*); het manuscript van G.J. Westhoff over prenten en boerderijbouw in Staphorst; het manuscript over hooibergenbouw in Oost-Nederland van S. Jurgens. Voor overige manuscripten wordt bekeken of publicatie mogelijk is onder het regime van het provinciaal programma of dat we de uitgave in samenwerking met een commercieel uitgever kunnen doen.

Het eWND

De elektronische Woordenbank van de Nederlandse Dialecten (eWND), gehost door het Meertens Instituut, bevat een alsmaar groeiend aantal oude en modernere Nederlandse dialectwoordenboeken. De eWND is opgezet door Nicoline van der Sijs, naar het voorbeeld van de [etymologiebank](#).

Het doel van de eWND is om zoveel mogelijk dialectwoordenboeken digitaal beschikbaar en doorzoekbaar te maken, zodat taalkundigen en taalliefhebbers alle belangrijke Nederlandse dialectwoordenboeken op één centraal punt kunnen raadplegen -

De eWND is gelanceerd in juni 2015, maar na die datum worden nog steeds woordenboeken toegevoegd.

De projectleider streektaal controleerde de digitale woordenboeken van Vriezenveen en Kampen voor het eWND; eerder werden al de op de IJsselacademie beschikbare lokale woordenboeken ter beschikking gesteld.

Naast de lokale woordenboeken zullen binnen het eWND ook de grote regionale woordenboeken: WBD, WLD, WGD, WVD, WALD, en ook het WOD, aan elkaar gekoppeld worden. Over hoe dat gerealiseerd moet worden is dit jaar op de Radbouduniversiteit gesproken.

SONT

Streektaal-Organisatie in het Nedersaksisch Taalgebied (SONT) is een koepelorganisatie voor de belangenbehartiging van de streektalen in het Nedersaksisch taalgebied. De IJsselacademie

organiseerde een streektaalfunctionarissenoverleg op 22 april in het HCO, en nam deel aan een overleg met de aangesloten organisaties in Oldeberkoop op 10 september.

Werkverband dialect

Het *Werkverband Dialecten* van de IJsselacademie kwam vijf maal bijeen dit jaar.

Deze werkgroep zorgde voor de Tekst van de Maand op de website van de IJsselacademie en voor het merendeel van de teksten voor de Overijsselse Spreukenkalender 2016. Men schreef een verhaal rond drie favoriete streektaalwoorden: *vernemstig*, *graoperig*, *veraldereerd*, en verzamelde korte kinderrijmpjes, die vaak maar gedeeltelijk in streektaal zijn geschreven. Ook ging men na of in de eigen taal bijvoeglijke naamwoorden van het type *hardscheld/weekscheld* bestaan en schreef een verhaal vanuit twee verschillende perspectieven. Aan het eind van het jaar werden kerstgedichten en -gedachten geschreven: om voor te lezen in eigen vereniging, voor de lokale omroep, voor de persoonlijke kerstwens.

Eikoerei

De IJsselacademie is betrokken bij de organisatie en voorbereiding van de streektaaldagen in Genemuiden op 16 en 17 september 2016 onder de naam Eikoerei. Een festival met verschillende onderdelen: dictee, verhalen, poëzie, muziek en een kerkdienst in de streektaal, allemaal in het mooie centrum van Genemuiden.

Stichting Nederlandse Dialecten

De streektaalconsulent heeft zitting in het algemeen bestuur van De Stichting Nederlandse Dialecten (SND) en is vanuit die functie aanwezig bij diverse bestuursvergaderingen. Hij was betrokken bij de voorbereiding van de internationale streektaalconferentie in Brussel op 20 november. Het thema van deze conferentie was "Dialect in de meertalige grootstad". De streektaalconsulent was als bestuurslid betrokken bij de ontwikkeling van de nieuwe SND website: <http://nederlandsedialecten.org/>

Stichting het Plantenfonds

De projectleider streektaal heeft zitting in het bestuur van dit fonds, dat verschillende activiteiten op het gebied van immaterieel erfgoed in Overijssel en Gelderland financieel ondersteunt.

Zunnewende

Op vrijdag 26 juni werd voor de negende keer het Zunnewendefestival georganiseerd op landgoed Schuilenburg in het buitengebied van Hellendoorn. Op deze unieke locatie aan de Regge kon men genieten van prachtige muziek, ontroerende verhalen, indringende poëzie, theater en film. En dat allemaal in de diverse streektaalvarianten van de regio en daarbuiten. De streektaalconsulent heeft geparticipeerd in de organisatie en was verantwoordelijk voor de programmering van diverse streektaalartiesten, het schrijven van een projectplan, de begroting en het doen van subsidieaanvragen. De editie 2015 trok ruim 1.100 bezoekers! In september is de streektaalconsulent weer begonnen met de voorbereidingen voor de editie van 2016.

LandgoedereninOverijssel.nl

De IJsselacademie heeft zitting in de redactieraad van de website landgoedereninoverijssel.nl, een project van het Overijssels Particulier Grondbezit. Op deze site worden bijna alle landgoederen in onze provincie op een laagdrempelige manier aan het publiek gepresenteerd en voorzien van tips voor bezoekers. De IJsselacademie heeft de cultuurhistorische achtergrondinformatie op de website verzorgd en bijgedragen aan de redactie van andere inhoudelijke bijdragen. Deze samenwerking is een goed voorbeeld van hoe de stichting inhoudelijke kennis en expertise beschikbaar kan stellen aan derden.

Nalatenschap Jan Paasman

Op 7 december 2011 werd bij ons in het Pesthuis te Kampen een doos met archiefstukken bezorgd, nagelaten door oud-medewerker van de Academie, Jan Paasman. De IJsselacademie werd verzocht de stukken te onderzoeken en er een passende bestemming voor te zoeken. Het bleek te gaan om 21 verschillende archiefstukken. Daaronder bevonden zich unieke en heel bijzondere, zoals een onbekend 15de-eeuws afschrift van het dijkrecht van Vollenhove, een register van het schippersgilde uit Blokzijl uit de 17de eeuw, en een conscriptielijst (militaire dienstplicht) van de gemeente Staphorst uit 1810. De stukken konden aan vijf verschillende archiefinstellingen worden overgedragen. Waar mogelijk werd hiervoor een speciaal moment gekozen.

Redactie *Overijsselse Historische Bijdragen*

De IJsselacademie maakt in de persoon van Jos Mooijweer deel uit van de redactie van *Overijsselse Historische Bijdragen* (OHB). De redactiezetel werd (weer) ingenomen ter versterking van de band tussen beide organisaties omdat de gezamenlijke uitgave van een fysiek historisch tijdschrift voor Overijssel niet meer bestaat. De OHB is de jaarbundel van de Vereniging tot beoefening van Overijsselsch Regt en Geschiedenis en bevat artikelen over de geschiedenis van Overijssel.

Frits de Zwerver opstelwedstrijd voor scholieren

Op 24 april 2015 werd in Hardenberg voor de vijftiende en laatste keer de Frits de Zwerver Prijs aan scholieren (tussen 14 en 18 jaar) uitgereikt voor het beste opstel over de Tweede Wereldoorlog. Deze wedstrijd, die tot stand is gekomen op initiatief van oud-burgemeester van Hardenberg en oud-voorzitter van de IJA, dr. H. Smit, heeft tot doel de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog bij jongeren levend te houden. Initiator Smit hield ook de afsluitende feestrede. De secretaris van het Fonds, Jos Mooijweer, blikte terug op 15 jaar Frits de Zwerver Prijs. De leden van de jury en haar voorzitter, Jan Slomp, werden daarbij voor hun jarenlange inzet bedankt. Secretariaat van het Fonds en organisatie van de schrijfwedstrijd waren al deze jaren in handen van de IJA; de projectleider geschiedenis had zitting in de jury.

De deelnemers kregen deze keer de keuze uit meerdere thema, waaronder vier succesvolle van eerdere edities, en één nieuw thema: *Helden*. Dertien scholieren dongen naar een prijs. De kwaliteit van de opstellen was hoog. De eerste prijs werd gewonnen door Willemijn Bussink uit Lettele (Etty Hillesum Lyceum, Deventer), de tweede door Else van der Steeg uit Ommen (Gymnasium Celeanum, Zwolle), en de derde prijs ging naar Charlotte Polman uit Ommen (Rijksuniversiteit Groningen).

De gemeente Hardenberg is voornemens om als opvolging van de Frits de Zwerver Prijs jaarlijks een Frits de Zwerver Lezing te organiseren. Mogelijk wordt de IJA bij de organisatie betrokken.

Lezingen geschiedenis

Op 29 oktober werd door het HCO i.s.m. de Rijksuniversiteit Groningen en Universiteit Utrecht een symposium georganiseerd met als titel: ‘Van west naar oost, van stad naar platteland. Elite en adel in Nederland na 1750’. De onderzoeksvraag van het symposium was gericht op de gevolgen van de opbloei van de landbouw na 1750. Jos Mooijweer leverde hieraan een bijdrage met de lezing: ‘De Overijsselse edelman als landheer’.

Bronnenuitgave Waeijer

Voor de kennis van de ‘ondergrondse’ geschiedenis van de rooms-katholieke kerk in de 16de en 17de eeuw in het werkgebied van de IJA vormen de aantekeningen van de Zwolse priester Arnoldus Waeijer (1606-1692), *Nopende het Aerts-Priesterschap van Swolle*, een unieke bron. In 1917 werden deze aantekeningen door G.A. Meijer uitgegeven. De bronnenuitgave wordt door huidige onderzoekers nog veelvuldig geraadpleegd, maar is alleen in oude of speciale bibliotheekcollecties te raadplegen. De IJA wil deze bronneneditie digitaal aanbieden, zoveel mogelijk voorzien van nieuwste inzichten omtrent de persoon en historische betrouwbaarheid van Waeijer, en met een vergelijking van het oorspronkelijke handschrift met kopieën. Het historisch onderzoek hiervoor wordt uitgevoerd door Mirjam van Velzen-Barendsen.

Transcriptie zoutgeldkohieren

Sinds jaren wordt er gewerkt aan het toegankelijk maken van de Overijsselse zoutgeldregisters van 1693/4. Deze registers vermelden de aanslag van inwoners voor de consumptie van zout, gebaseerd op een inschatting van de welstand van de gebruiker. Wat het zoutgeld bijzonder maakt, is dat voor deze heffing voor het eerst in Overijssel een overzicht van de gehele huishoudensbevolking met onderscheid naar inkomen en vermogen is opgesteld. Daardoor leent deze belastingbron zich bij uitstek voor familieonderzoek en voor onderzoek naar de welstand van de toenmalige bevolking. Om het gebruik van de aanslaglijsten te vergemakkelijken worden alle zoutgeldkohieren uit 1693 door de IJsselacademie getranscribeerd en komt deze transcriptie, inclusief toelichting, tegen het einde van dit jaar voor het publiek beschikbaar op de site van de IJsselacademie. Het geheel zal enkele duizenden pagina's omvatten.

3.2.2. MIJNSTADMIJNDORP

MijnStadMijnDorp online magazine

Sinds september 2014 heeft de IJsselacademie zitting in de redactie van MijnStadMijnDorp *online magazine*. Het eerste nummer waaraan actief is bijgedragen verscheen in januari 2015. De werkzaamheden bestaan uit het benaderen van auteurs, artikelen redigeren en het onderhouden van contacten met historische verenigingen. Het digitale magazine verschijnt vier keer per jaar en de redactie komt ook vier keer per jaar bijeen. De IJsselacademie draagt zelf met enige regelmaat artikelen en onderwerpen aan ter plaatsing in MSMD online magazine. Het MSMD online magazine had in 2015 3.594 abonnees en 11.503 bezoekers.

MijnStadMijnDorp platform

Voor het platform MijnStadMijnDorp, het digitale cultuurhistorische netwerk van Overijssel, is de IJsselacademie sinds juni 2014 verantwoordelijk voor het contentbeheer. De IJA zorgt voor een continue aanvoer van nieuwe verhalen, nieuwsberichten, evenementen en beeldverslagen op MijnStadMijnDorp, in samenwerking met historische verenigingen. De werkzaamheden

bestaan verder uit het werven van nieuwe deelnemers en uit relatiebeheer. Er is een webteam van vrijwilligers geformeerd en een contentplan voor 2015 opgesteld. Aan de hand van maandelijkse thema's worden deelnemers gestimuleerd nieuwe verhalen en beeldverslagen te plaatsen. In 2015 zijn er in totaal 519 nieuwe verhalen en beeldverslagen op MSMD geplaatst. De IJA neemt deel aan het periodieke deelnemersoverleg over doorontwikkeling van MSMD en fungeert als vraagbaak voor gebruikers van MSMD.

De MSMD-facebookpagina had op 31 december 2015 460 fans en het MSMD-twitter account ca. 1.000 volgers.

4. PROJECTEN BUITEN HET PROVINCIAAL PROGRAMMA

Buiten het provinciaal programma liepen en lopen meerdere projecten. De meeste hiervan zijn inmiddels afgerond of verkeren in de afrondingsfase. Andere kunnen vanwege hun onderwerp met het programma worden verbonden. Ze krijgen hieronder de gebruikelijke aandacht. Van de dan nog resterende projecten is of wordt afzonderlijk bepaald of ze kunnen doorgaan of dat ze moeten afvallen. De betrokken auteurs zijn hierover geïnformeerd of zullen wij hiervan op de hoogte brengen zodra dit duidelijk is.

Bewoningsgeschiedenis Voorpoort, Vollenhove

In Vollenhove vormden de Landpoort en de stadsgracht aan de oostkant de fysieke scheiding tussen de stad en het toenmalige schoutambt Vollenhove. Aan landzijde, direct voor de poort, groeide een woonwijkje, de zogenoemde 'Voorstad'. Een deel van dit gebied, dat tegenwoordig 'Voorpoort' heet, wordt momenteel heringericht. Bij deze gelegenheid is archeologisch onderzoek uitgevoerd. Naar aanleiding van enkele opmerkelijke vondsten, waaronder een sierdegen uit ca. 1675, werd de IJsselacademie door de provinciaal archeoloog gevraagd onderzoek te doen naar de bewoningsgeschiedenis van de locatie. Dit onderzoek wees uit dat het terrein vanaf de 17de eeuw (wellicht al eerder) het achtererf is geweest van een aanzienlijke herberg met de namen 'De Witte Arend' en later 'Het Wapen van Friesland'. Na een felle brand in de Voorstad in 1868, waarbij ook het logement van Theodorus van der Veen op de plaats van de voormalige herberg in vlammen opging, zou daar het witte en markante Hotel Van der Veen verrijzen. Het onderzoek is uitgevoerd door Jos Mooijweer en werd na afronding door archeologisch bureau RAAP verwerkt in zijn rapport 'Heren en boeren voor de poort van Vollenhove'. De samenwerking tussen provinciaal archeoloog en IJsselacademie laat zien hoe integraal erfgoedbeleid succesvol kan worden uitgevoerd. Een voorbeeld dat navolging verdient.

5. PUBLICATIES EN COMMUNICATIE

5.1. UITGAVEN VAN DE IJSSELACADEMIE

Boeken (publicatienummer):

242 *Uit rivier en zee geboren. 100 erven op het Kampereiland 1364-2014*, Geuje van der Linde, m.m.v. Kay-leigh de Weerd (2015).

Artikelen

- Bloemhoff-de Bruijn, Ph., "In Steenwiek bin wi'j heel normaal. Streektaal en jongeren." In: *Mijn Stad Mijn Dorp*, jg. 3 nr. 3, juli 2015.

- In het digitale blad *Kopstokken* (www.kopstokken.nl) legde Philomène Bloemhoff elke keer de betekenis van een oud woord uit. Dit jaar kwamen de volgende woorden aan de orde: *skruerd* (opschepper), *ardskeld en weekskeld* (met harde schil, met zachte schil), en *miegommel* (mier).
- Linde, M. van der, “Frits Slomp: altijd iemand die woord en daad combineerde”, in: *MijnStadMijnDorp Historisch Tijdschrift Overijssel*, jg. 3, nr. 2, april 2015.
- Linde, M. van der, “‘Tot steun van het wettig gezag.’ Burgerwacht Wanneperveen, 1919-1929”, in: *MijnStadMijnDorp Historisch Tijdschrift Overijssel*, jg. 3, nr. 2, april 2015.
- Linde, M. van der, “Voor het voetlicht: de Historische Vereniging Wijhe”, in: *MijnStadMijnDorp Historisch Tijdschrift Overijssel*, jg. 3, nr. 3, juli 2015.
- Linde, M. van der, “Hoe de trekker het Overijsselse platteland veroverde”, in: *MijnStadMijnDorp Historisch Tijdschrift Overijssel*, jg. 3, nr. 4, oktober 2015.
- Linde, M. van der, “‘Ik kijk nu al met weemoed terug.’ Bert de Vries vertrekt bij het HCO”, in: *MijnStadMijnDorp Historisch Tijdschrift Overijssel*, jg. 3, nr. 4, oktober 2015.
- Linde, M. van der, “Hoe de trekker het Overijsselse platteland veroverde”, in: *Van Brink tot brug. Kwartaalblad Oudheidkundige Vereniging Den Ham-Vroomshoop* 4 2015, 26-32.
- Linde, M. van der, “‘De Beltiger is in velerlei opzicht 'n eigenaardig mensch.’ Oproer in Belt-Schutsloot, 1904.’ op: digitaal platform *MijnStadMijnDorp*.

5.2. COMMUNICATIE

- In 2015 is begonnen met de bouw van een nieuwe website voor de IJsselacademie. Deze website is op 1 maart 2016 in werking gesteld.
- De IJA-facebookpagina had op 31 december 2015 148 fans.
- Het IJA-twitteraccount had op 31 december 2015 ca. 750 volgers.